

Підсумовуючи відмітимо, що за умови неможливості в достатній мірі профінансувати видатки на утримання та діяльність поліції в Україні, а відтак неможливості вирішення нагальних проблем діяльності поліції є напрямом, що може покращити ситуацію з діяльністю Національної поліції України вже зараз. Саме якісна та відповідна законодавству України організація діяльності органів та підрозділів Національної поліції України їх керівниками може стати запорукою якісних змін діяльності поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 25.03.2019).

Одержано 26.03.2019

УДК 342.951

ІГОР ОЛЕКСІЙОВИЧ ПАНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Глобалізаційні процеси ведуть сучасне суспільство шляхом, що потребує гармонізації і уніфікації практично всіх сфер життєдіяльності. Питання щодо охорони громадського порядку, забезпечення безпеки, протидії злочинності також повинні розглядатися крізь призму глобалізації і процесів, що її супроводжують. Глобалізація перестала бути явищем, що має досить певну і точну локалізацію: територіально-географічну, тимчасову, громадську. Як наслідок, істотні зміни зазнають основи, на яких будується вся правоохоронна діяльність, її базисні форми і напрямки.

Ці процеси відображаються також на розвитку сучасного адміністративного права, його підгалузей та інститутів. Одним з напрямків наукової думки в адміністративно-правовій науці є розвиток поглядів на проблему сучасного поліцейського права, яке, починаючи з 90-х років двадцятого століття, реанімується в працях вчених колишнього СРСР. В новітні часи системний аналіз ідей поліцейського права здійснили провідні вчені вищих навчальних закладів і наукових установ України, серед яких П. П. Михайленко, О. О. Поліщук, Г. І. Прокопенко, В. М. Чисніков, Ю. С. Шемшученко, Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов, І. Б. Усенко, В. Д. Гвоздецький, І. С. Гриценко, В. А. Короткий, І. В. Кріцак, О. М. Бандурка, О. А. Греченко, О. М. Ярмиш та інші. Однак особливо актуальним розвиток науки поліцейського права є в часи реформування міліції та перетворення її в Національну поліцію України. В цьому аспекті варто згадати також погляди на положення, що характеризують сутність поліцейського права доктора юридичних наук, професора Солов'я Юрія Петровича і доктора юридичних наук, професора Бельського Костянтина Степановича, в працях яких відображена основна наукова дискусія щодо сутності, предмету та методу поліцейського права. Сформульовані, на їх думку, ідеї і наукове розуміння проблем, стали детонатором для цілої серії наукових публікацій, звернених до цієї проблеми з позицій як історичної, теоретичної, так і адміністративно-правової науки. З точки зору Бельського К. С. приводом повернення до ідей поліцейського права стало відновлення в правах на законодавчому рівні поняття «поліція». В Україні це сталося після прийняття Закону України від 2 липня 2015 року «Про національну поліцію». Іншими словами, мова йде про вирішення питання про те, що первинне в цьому сенсі – досвід законодавства або досвід наукової думки.

Так чи інакше поліцейське право в своєму історичному розвитку набуло новий, демократичний зміст, що характерно не тільки для сучасної України, але і для країн, що багато століть перебували з нею в єдиному політико-правовому просторі, а потім стали суверенними державами.

Термін «поліція» в Україні отримав законодавче підтвердження. Але, на наш погляд, це не є настільки істотно, оскільки назви «поліція», «міліція», «органи внутрішніх справ», за справедливим твердженням видатних правників, це питання термінологічних переваг. Існування ж сучасного поліцейського права, його самостійність, на думку вчених, залежить не від

найменуванню відповідного органу, а від суті поліцейської діяльності. Остання являє собою особливий вид державно-управлінської діяльності, спрямованої на охорону громадського порядку, забезпечення громадської безпеки і пов'язана із застосуванням державного примусу.

Ідеї відродження поліцейського права як науки, як підгалузі адміністративного права, становлять безсумнівний інтерес як з точки зору наукової, так і з точки зору вдосконалення правоохоронної діяльності, розвитку законодавства з питань забезпечення безпеки, правопорядку в цілому.

Незважаючи на те, що широка наукова дискусія з проблем поліцейського права в науковому співтоваристві активно не проводилася, популяризація його ідей має місце. Саме на початку двохтисячних років низкою авторів були опубліковані наукові праці, в якій висвітлювалися окремі положення розвитку сучасного поліцейського права, зроблені наукові доповіді із зазначеної проблематики на міжнародних наукових конференціях, окремі положення з основ поліцейського права знайшли відображення в курсі лекцій навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ». Все це є і стало передумовою, що послужить поштовхом до відродження та подальшої розробки ідей сучасного поліцейського права. Здійснювані соціально-економічні та політичні перетворення, дозволяють зробити висновок про те, що відбуваються корінні зміни місця і ролі держави, її виконавчих і представницьких органів в сфері забезпечення суспільної безпеки.

Вважаємо, що відродження науки поліцейського права надзвичайно важливо здійснювати саме в період формування та становлення справжніх стандартів громадянського суспільства та правової держави, який триває сьогодні в нашій країні. Зокрема, К. С. Бельський абсолютно точно визначив, що поліція та поліцейське право є обов'язковими елементами, без яких не можливе існування правової держави. «Слід пам'ятати, – зазначає К. С. Бельський, – що правова держава розвивається разом із формуванням громадянського суспільства та є фактором удосконалення цього суспільства, забезпечуючи його безпеку. Громадянське суспільство – це суспільство, яке завершує своє формування у межах правової держави з її ідеями пріоритету права, єдності права та закону, верховенства закону і достатньо сильного, кваліфікованого та підпорядкованого закону поліцейського апарату». Ця думка також висловлювалась ще у працях Отто Майєра наприкінці XIX – на початку XX ст. Видатний німецький вчений вказував, що формування правової держави викликає суттєві зміни у діяльності поліції, яка не може застосовувати свої примусові заходи без законодавчого підґрунтя, зосередженого у нормах поліцейського права.

Змінюються взаємини держави і громадянина в частині встановлення партнерської моделі взаємодії в питаннях охорони правопорядку. Розробляється і реалізується система нормативних правових актів із зазначених питань, яка з часом прийде до стану, що дозволяє здійснити його кодифікацію.

Аналіз поглядів науковців на проблеми поліцейського права засвідчує їхню єдність у визначенні адміністративно-правової природи норм поліцейського права та наявності підстав для побудови в межах комплексної галузі адміністративного права самостійної підгалузі поліцейського права як особливої системи однорідних і пов'язаних предметно правових інститутів. У зв'язку з цим варто погодитися з думкою про те, що «підгалузь права має подвійну природу». З одного боку, вона має зберігати системні зв'язки з базовою галуззю права, а з іншого повинна мати всі ознаки галузі права. Теоретико-правове вчення передбачає, що для виокремлення певної підгалузі необхідні обов'язкові умов, які відособлюють законодавчу базу, специфіку предмету правового регулювання та методу правового регулювання.

Важливе значення має вивчення ідей поліцейстики, які пов'язують з іменами німецького юриста Роберта фон Моля (1799–1875) і професора Івана Юхимовича Андріївського (1831–1891) в справі підготовки співробітників правоохоронних органів. Для даного напрямку розвитку поліцейського права характерний пріоритет духовного, ідейного, морального початку, іншими словами, правових ідей. І це важливо не тільки в справі формування правосвідомості представників правоохоронних органів, а й підвищення ступеня правової захищеності громадян від довільного державно-примусового вторгнення в сферу їх прав і свобод.

Таким чином, внесення вітчизняною наукою здобутку у формування та розвиток ідей поліцейського права як наукового напрямку в системі адміністративного права, основні з яких полягають в позиціонуванні глибокої правової природи поліцейської діяльності і її універсальності не залежно від національних особливостей, дозволить істотно збагатити правову дійсність, сприяти надійному та ефективному збалансуванню безпеки і свободи в всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Ярмиш О. Н., Холод Ю. А. Поліцейське право // Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2002. Т. 4. 638 с.
2. Поліцейське право в Університеті Святого Володимира : у 2 кн. Кн. 1 / уклад. І. С. Гриценко, В. А. Короткий ; за ред. І. С. Гриценка. Київ : Либідь, 2010. 440 с.
3. Соловей Ю. П. Российское политическое право: история и современность. *Государство и право*. 1995. № 6. URL: <http://jurarhiv.narod.ru/statii/solovei.htm> (дата звернення: 25.03.2019).
4. Бельский К. С. Полицейское право : лекц. курс / под ред. А. В. Куракина. М. : Дело и сервис, 2004. 816 с.
5. Мінченко О. В. Поліцейське право в системі юридичної освіти: європейська традиція та український досвід. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 5 (78). С. 294–300.
6. Лошицький М. В. Реабілітація поліцейського права. *Право України*. 2002. № 7. С. 95–99.
7. Проневич О. С. Рецепція поліцейського права: проблеми та перспективи. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1 (48). С. 34–43. URL: <http://old.visnyk.univd.edu.ua/?controller=service&action=download&download=23048> (дата звернення: 25.03.2019).
8. Антологія української юридичної думки : в 6 т. Т. 5. Поліцейське та адміністративне право / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. ; упоряд.: Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов, І. Б. Усенко. Київ : Юрид. книга, 2003. 600 с.
9. Курко М. Н., Біленчук П. Д., Ярмолюк А. А. Наука поліцейського права в українському державотворенні: витоки, віхи, історіографія, сучасний стан і шляхи пріоритетного розвитку. *Наше право*. 2005. № 4. С. 17–22.

Одержано 26.03.2019

УДК 342.9

ІРИНА ВІКТОРІВНА ПАНОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-4325-5428>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ГАРАНТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Значна кількість досліджень у сфері гарантування діяльності поліцейських в Україні присвячена вивченню правових або організаційних гарантій. Їх перелік визначено у законодавстві і має певну практику застосування. Однак мало уваги приділяється формуванню особистісних або соціо-психологічних гарантій та їх правовому закріпленню.

Вагому проблему становить формування у людини бажання вступити на службу в поліцію та продовжувати її протягом тривалого часу. Не секрет, що при здійсненні профорієнтаційних заходів відповідні працівники доволі часто стикаються з гострим несприйняттям молоддю самої ідеї служби в поліції, а тому подальша робота з такою аудиторією приречена на провал. Окрім того, упродовж тривалого часу значною частиною молодих людей, які приходили на службу в поліцію (раніше в міліцію) були діти чинних працівників поліції. Це відбувалося завдяки в цілому позитивному відношенню поліцейських-батьків до своєї роботи та соціального статусу, який їм був притаманний. Сьогодні серед здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Право» за контрактною формою оплати чимало дітей, у яких батьки працюють сьогодні поліцейськими. І на питання, чому вони не йшли на навчання за державними замовленням (курсантами), часто можна почути відповідь, що батьки прямо заборонили служити в поліції.

Тому вбачається необхідним створення умов, за яких в суспільстві в цілому і у свідомості окремих громадян не буде формуватися різко негативне ставлення до служби. Для виявлення психологічних проблем в колективі серед працівників поліції постійно проводяться анкетування. Крім того, в рамках щорічного медичного огляду в обов'язковому порядку проводиться психологічне та психіатричне обстеження. Проте всі ці інструменти мало відповідають на питання щодо внутрішньої мотивації поліцейського до проходження служби. Більше того, ці дослідження та їх результати не мають жодного впливу на свідомість громадян, які ще не служать в поліції.